

INLICHTINGEN
SAMENVATTING

(ISAM)
5/72

Sectie : L 2

Nr. : L2/0964/F-72

's-Gravenhage, 7 juni 1972

INLICHTINGENSAMENVATTING
 (ISAM 5/72)

	Aantal blz. :	Class.:
I - CURRENT INTELLIGENCE.	10	[REDACTED]
II - HET SA-4 GROND-LUCHT GELEIDE WAPENSYSTEEM VAN DE SOVJET GRONDSTRIJDKRACHTEN.	6	[REDACTED]
III - POGINGEN TOT VERBETERING EN VERSTERKING VAN HET MILITAIR WEGTRANSPORT BIJ DE WP- STRIJDKRACHTEN.	10	[REDACTED]
IV - HET PRAAGSE TOPBERAAD.	9	--
V - MAANDOVERZICHT ANTI-DEFENSIE ACTIVITEITEN - PERIODE: MEI 1972.	4	[REDACTED]

De ISAM is een nationaal inlichtingendocument, dat dienovereenkomstig dient te worden beveiligd.

De inhoud mag niet:

- a. ter inzage worden gegeven aan buitenlanders;
- b. met buitenlanders in discussie worden gebracht;
- c. worden gecopiëerd,

dan nadat daartoe vooraf toestemming is verleend door het Hoofd van de Luchtmacht Inlichtingendienst.

[REDACTED]

1. Bij de recente ontwikkelingen in de campagne van de WP-landen voor een Europese veiligheidsconferentie en eliminatie van de reste van de koude oorlog zijn de meest gebruikelijke verwijzingsbronnen "Sowjet-vredesprogram" van het 24ste Congres van de CPSU en de "Verklaring over vrede, veiligheid en samenwerking in Europa", welke op de zitting van het Raadgevend Politiek Comité van de WP-lidstaten op 25 en 26 januari 1972 te Praag werd opgesteld. In het begeleidende communiqué dat aan het einde van het Praagse topberaad werd uitgegeven zeggen de WP-landen vastbesloten te zijn om bij het nemen van besluiten over internationale problemen de politiek voor het handhaven en versterken van de vrede en internationale samenwerking voort te zetten imperialistische agressie en reactionaire tendensen tegen te gaan en strijd van de volkeren voor vrijheid, nationale onafhankelijkheid en sociale vooruitgang te steunen. De "Verklaring" zelf eindigt met te wijzen op de "opperste plicht van alle staten" om op energieke wijze te dragen tot de verwezenlijking van duurzame vrede en veiligheid (concreto: om het Russische vredesplan te steunen). Op grond van het feit dat de WP-landen verklaren te geloven dat historische ontwikkelingen, Europa "op een kruispunt van wegen" hebben gebracht, wordt het Westen uitgenodigd zich neer te leggen bij de positieve resultaten die het onderzoek van de SU naar de loop van de recente gebeurtenissen in Europa heeft opgeleverd. Eerst worden de broederlanden van het Sowjet-standpunt gewonnen, vervolgens wordt het streven van de WP-landen (en Joegoslavië), het streven van de Westlanden vindt bij "progressieve krachten" in het Westen en in de gehele wereld weerklank, vervolgens wordt het als onontkoombaar en universeel voorgesteld. Wie de Sowjet-onderzoekingsresultaten niet onderschrijft wordt voorgesteld als in een hopeloos geïsoleerde positie te verkeren en voordat men het beseft komt men allerwegen voor een puur Russisch belang op, waarvan de harde kern verpakt is in formules als "het onwrikbaar streven te werken aan de transformatie van het Europese continent (een puur geografische eenheid!) tot een gebied van hechte en duurzame vrede, tot een gebied van vruchtbare samenwerking tussen vereende staten van gelijke waarde, tot een factor van stabiliteit en begrip in de gehele wereld" (Verklaring van Praag).

2. In het huidige

2. In het huidige stadium van het offensief voor vrede op het Europese continent richten de WP-lidstaten vooral hun inspanning op een zo spoedig mogelijke bijeenroeping van de veiligheidsconferentie. In de Sowjet-Franse verklaring van oktober 1971 t.g.v. het bezoek van partijleider Breznev aan Frankrijk werd het jaar 1972 als na te streven conferentiedatum genoemd. Dezelfde streefdatum werd in de Praagse Verklaring en in het communiqué dat in februari 1972 werd uitgegeven aan het einde van het bezoek van de Finse president aan de SU genoemd. De suggestie verwierf onverwijld de steun van de ministers van BZ van de WP-landen. In december 1971 in de Poolse hoofdstad vergaderend stelden zij vast dat, ondanks voortdurende activiteiten van krachten die de ontspanning vijandig gezind waren, er "een verdere gunstige ontwikkeling" gaande was in de politieke toestand in Europa die voornamelijk het gevolg was van de niet-aanvalsverdragen van de SU en Polen met Bonn, het viermogendheden-akkoord over West-Berlijn, de verdieping van de samenwerking tussen Moskou en Parijs en andere Oost-West contacten. Het was deze nieuwe situatie die volgens de ministers reeds het jaar 1972 voor het bijeenroepen van een EVC geëigen maakte.

3. Hoewel de tegenstanders van een EVC welbewust "niet talrijk worden genoemd, worden zij wel als invloedrijk gezien. Daarom worden traditionele diplomatie en intergouvernementele contacten onvoldoend geacht om een spoedige bijeenroeping van de conferentie te bewerkstelligen en wordt intensief de strategie van het organiseren van de publieke opinie aanbevolen. Europa heeft een beweging nodig, die alle progressieve krachten van het Europese continent samenbrengt en welke pressie kan uitoefenen op de regeringen en de doorvoering van het Europese WP-program moet vergemakkelijken. De kunstgreep als zodanig is niet nieuw. Het denkbeeld dook voor de eerste maal op in de Verklaring van Karlovy Vary (1967), waarna een aantal maatregelen werden getroffen om het ten uitvoer te brengen. Het organisatorische en propagandistische werk op dit terrein werd echter sedert het najaar van 1971 aanzienlijk krachtiger ter hand genomen. Een voorname rol is hierin vorbehalten aan de Nationale Comitees voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, welke in alle landen van het WP werden opgericht. Hun taak is het om de oprichting aan te moedigen van soortgelijke comitees in he

Westen, op die

Westen, op die manier onderlinge contacten te leggen en te onderhouden om het potentieel van de algemene vredesbeweging dienstbaar te maken aan eigen doelstellingen en gemeenschappelijke pogingen in het werk te stellen om de Europese publieke opinie te mobiliseren. Het behoort tot andere woorden tot hun taak een kunstmatige atmosfeer te scheppen waarvan het bewijs moet worden geleverd dat de Sowjet-vredespolitiek door bredere lagen van de Europese bevolking wordt gedragen) en zo de weg vrij te maken voor diplomatieke initiatieven van zijde van de WP-landen. De toenmalige Hongaarse minister van BZ, Endre Sik, werd deze procedure met het argument verdedigd dat telkens wanneer het Europese publiek de pressie op de regeringen verhoogde zij met gunstige verklaringen betreffende Europese veiligheid antwoordden en dat wanneer de pressie afneemt zij de neiging vertonen de veiligheidsconferentie te stellen. De Praagse Verklaring stelt dan ook optimistisch en psychologisch voorbereidend vast, dat de betrekkingen tussen de Europese volkeren hechter worden en een grotere verscheidenheid van inhoud krijgen: "Er bestaat een toenemende activiteit van de zijde van het publiek in Europa in de strijd voor een verdere vermindering van de spanning voor vrede en veiligheid in Europa".

4. Een eerste behoorlijk resultaat dat door deze beweging werd geboekt was de driedaagse conferentie over Europese veiligheid die op 17 januari 1972 te Brussel (!) werd gehouden en waar 220 deelnemers uit 27 landen aanwezig waren. Als voornaamste resultaat van dit evenement is de bijeenroeping van een vergadering van vertegenwoordigers van de volkeren van Europa begin juni 1972 te Brussel uit de bus gekomen. De conferentie, die een zeer brede basis moet hebben, verenigt alle voorstanders van Europese veiligheid "ongeacht ideologische inzichten en godsdienstige of andere overtuigingen". Het Poolse comité voorspelt dat de vergadering van historisch belang zal worden: "De vergadering zal aan alle politieke en sociale krachten in Europese landen, die verenigd zijn door een gemeenschappelijk streven zich voor de versterking van de veiligheid en de ontwikkeling van samenwerking in Europa in te zetten, de mogelijkheid bieden deel te nemen en hun mening kenbaar te maken over de meest vitale problemen van ons continent."

5. De Brusselse bijeenkomst vormt niet het enige project dat door de WP-landen op niet-regeringsniveau wordt gesteund. In de Oostblok

pers wordt veel

pers wordt veelvuldig van de voorbereiding van andere conferenties, ontmoetingen, symposia en studiegroepen melding gemaakt. In Helsinki staat een conferentie van Europese parlementariërs voor november a.s. op het programma. Deze bijeenkomst werd voorgesteld door de Finnen, zij het dan dat de Polen het plan als uit hun koker afkomstig hebben verklaard. Geconfereerd zal worden over "fundamentele vraagstukken van veiligheid en samenwerking tussen staten met verschillende sociale systemen" en over coördinatie en uitwisseling van informatie op economisch, wetenschappelijk-technisch, educatief en cultureel terrein. Hoofddoel van de verschillende ontmoetingen is evenwel het denkbeeld van een EVC levendig in de publieke aandacht te houden: "Krachten die tegen de conferentie zijn - aldus de Poolse zienswijze - hebben geen noemenswaardige argumenten om bijeenroeping uit te stellen. Aan alle formele en politieke voorwaarden voor het houden van de conferentie is voldaan. Wat thans gedaan moet worden is de inspanningen te verdelen van diegenen die de voorbereidingen voor de conferentie wensen te verhinderen".

6. Met betrekking tot de agenda van de conferentie en het soor Europa waarnaar de WP-landen streven zij gememoreerd dat de meeste WP-landen in vroeger jaren de agenda tot een tweetal punten wensten beperkt te zien: verzaking van het gebruik van geweld en samenwerking op economisch, wetenschappelijk-technisch en - een latere toevoeging cultureel gebied. Deze conceptie werd door het Westen echter te licht en op een te smalle basis bevonden. Het Westen wenste ook de meer specifieke veiligheidsproblemen op de agenda geplaatst, zoals vrijere beweging van mensen en ideeën (iets waaraan de Sowjets uiteraard een ondermijnend luchtje speuren) en de beginselen van de wederzijdse betrekkingen tussen de staten (waarbij vragen over de Breznjew-doctrine uiteraard als niet ter zake doende onbeantwoord worden gelaten: niet-inmenging in interne communistische boedelscheidingen). De Atlantische ministerraad van december 1970 stelde als grondslag voor de Oost-West betrekkingen in Europa de volgende beginselen voor: 1. soevereiniteit, gelijkheid, politieke onafhankelijkheid en territoriale integriteit van alle Europese staten; 2. niet-inmenging en non-interventie in de interne aangelegenheden van enige staat, ongeacht zijn politieke en sociale systeem; 3. het recht van het volk van elke staat zijn eigen lot te bepalen, vrij van externe dwang. - In december 1971 stelde de

NATO formeel voor,

NATO formeel voor, dat de Veiligheidsconferentie het volgende punte programma ter sprake zou brengen: veiligheidskwesties, inbegrepen de principes van veiligheid; vrijere beweging van mensen, informatie en ideeën; culturele betrekkingen; economische en wetenschappelijk-technische samenwerking; samenwerking op het gebied van milieubeheer. Het Atlantische Bondsgenootschap stipuleerde voorts tussen de Veiligheidsconferentie en MBFR een organisch verband en verklaarde exploraties op het terrein van MBFR onontbeerlijk voor de grondige voorbereiding van eventuele multilaterale onderhandelingen.

7. Daarop werd in dit jaar (1972) door het WP een minder rigide positie t.a.v. de agenda betrokken. De bij het Praagse topberaad van januari j.l. opgestelde verklaring, door het Tsjechoslowaakse partijorgaan Rude Pravo als de "Magna Charta der Europese betrekkingen" geprezen, bevat de concessie dat "de deelnemers aan de pan-Europese conferentie praktische maatregelen voor de verdere vermindering van de spanningen in Europa zouden kunnen uitwerken en de grondslag leggen voor de opbouw van een systeem van Europese veiligheid". Gesuggereerd is reeds dat om deze doelstellingen metterdaad te verwezenlijken dergelijke conferenties nodig zouden zijn. Ook zou om continuïteit te verzekeren wellicht de oprichting op de EVC van een permanent orgaan geboden zijn. Terzake van meer specifieke vraagstukken blijven de WP-landen pleiten voor onderhandelingen over het afzien van geweld en over economische, wetenschappelijk-technische en culturele samenwerking, maar - en dat is nieuw in de ontwikkeling - zij verklaren zich eveneens geïnteresseerd in een stelsel van basis-principes waarop de Europese veiligheid zou behoren te berusten. De Praagse Verklaring van het Raadgevend Politiek Comité somt hier zeven "edele principes en doelstellingen" op: 1. onschendbaarheid van grenzen; 2. verzaking van het gebruik van geweld; 3. vreedzame coëxistentie; 4. goede nabuurbetrekkingen tussen de Europese staten ("die zich moeten ontwikkelen op basis van de principes van onafhankelijkheid en nationale soevereiniteit, gelijkheid, niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden en wederzijds voordeel"); 5. wederzijds voordelige betrekkingen tussen staten; 6. ontwapening; 7. steun aan de Verenigde Naties.

8. De Praagse top bracht ook het vraagstuk van MBFR ter sprake en lieten weten dat "over de wijze waarop onderhandelingen over deze

kwestie gevoerd moet

kwestie gevoerd moeten worden een passend akkoord bereikt zou kunnen worden". Deze zinsnede heeft speculaties losgemaakt als zou het WP bereid zijn de band tussen MBFR en de veiligheidsconferentie te aangaan of dit onderwerp zelfs ter conferentie te bespreken. De wijze evenwel waarop de massamedia in het Oostblok dit vraagstuk hebben geïnterpreteerd lijkt een dergelijke hoop niet te rechtvaardigen. Algemeen wordt immers de zienswijze vertolkt dat de enige reden waarom de NATO het MBFR-vraagstuk in deze context had geplaatst het streven was de veiligheidsconferentie te torpederen. In de Praagse Verklaring staat dat het onderzoek naar de oplossing van dit vraagstuk en de manier waarop het dient te worden aangepakt niet het voorrecht van de bestaande militaire en politieke allianties in Europa behoren te zijn een uitspraak die wellicht de hoop laat doorschemeren op een Amerikaans-Russisch onderonsje over troepenreducties. Het vraagstuk zou de agenda voor een EVC te zeer belasten. De conferentie zou eventueel een apart lichaam kunnen creëren voor de behandeling van MBFR. Intussen heeft de B van "balanced" al zoveel argwaan opgeroepen dat in Russische ogen hier een onaanvaardbare A van "asymmetrisch" is opgedoemd. Men verweert zich thans met de stelling dat troepenreducties op zulke een wijze dienen te geschieden "dat de landen die aan een dergelijke vermindering deelnemen er niet door geschaad worden".

9. Geenszins toevallig prijkt de onschendbaarheid van grenzen op de WP-lijst van fundamentele principes van Europese veiligheid bovenaan. Voor de meerderheid van de WP-landen vormt zij een absolute preliminaire voorwaarde voor stabiliteit en veiligheid op het Europese continent. De Rode Ster schreef op 9 februari 1972: "De betekenis van dit principe voor Europa is duidelijk, waar beide wereldoorlogen met territoriale aanspraken zijn begonnen. Sedert de Tweede Wereldoorlog hebben revanchistische krachten herhaaldelijk gepoogd, en pogen zij hier en daar zelfs thans nog, inbreuk te plegen op de grenzen die uit de oorlog geresulteerd zijn. Elke poging ze te schenden zou de Europese vrede in gevaar brengen. Daarom moet de onschendbaarheid van grenzen en de territoriale integriteit van de staten in Europa in de toekomst strikt in acht worden genomen. Het is noodzakelijk territoriale aanspraken door bepaalde staten tegen andere geheel en al uit te sluiten". Het is in overheersende mate vanuit deze gezichtshoek dat de beide "Ostverträge" worden bekeken. De ratificatie van

de verdragen werd

de verdragen werd dan ook als een al-Europese kwestie en niet zozeer als een bilaterale aangelegenheid beschouwd. Daarvan had ook Breznev reeds op het 24ste Congres van de CPSU overduidelijk blijk gegeven "In de gehele naoorlogse periode gingen wij, evenals onze bondgenoten en vrienden, er van uit dat de basis van een duurzame vrede in Europa voor alles is gelegen in de onaantastbaarheid van de Europese staatsgrenzen. Thans wordt door verdragen van de SU en Polen met West-Duitsland de onaantastbaarheid van de grenzen, inclusief die tussen West- en Oost-Duitsland en de westgrens van de Poolse staat in alle duidelijkheid bekrachtigd".

10. Commentaren over vreedzame coëxistentie zijn hoofdzakelijk aan de ideologische aspecten van de Europese samenwerking gewijd. Wordt enerzijds toegegeven dat het bestaan van verschillende systemen "geen onoverkomelijk obstakel" moet zijn tot een algehele ontwikkeling van de betrekkingen tussen de staten, anderzijds wordt het aloude standpunt gehuldigd dat van convergentie (cfr ISAM 4/70) of verdwijning van de verschillen tussen kapitalisme en socialisme, evenmin van een ideologische vrede tussen de twee systemen, sprake kan zijn. De afschuw en vrees voor Trojaanse paarden en hun desintegratieve effecten blijft onverminderd. Dit brengt met zich mede dat ook het pleidooi van de NATO voor een vrije(re) stroom van ideeën en informatie als "psychologische oorlogsvoering" tegen het socialisme of als een rest van de koude oorlog wordt afgewezen. Rude Pravo (10 febr. 1971) identificeerde het pleidooi voor de "vrije beweging van ideeën" in de daad als een Trojaans paard dat het Westen op de komende EVC-onderhandelingen zou trachten binnen te halen en voegde er aan toe: "Onze tegenstanders (....) zullen niet naar de conferentie gaan omdat zij oprecht vrede in Europa wensen. Zelfs wanneer zij aan de conferentietafel zitten, zal bourgeois-klassebelang hun eerste zorg gelden. De klassenstrijd in internationale betrekkingen, de strijd tussen kapitalisme en socialisme, gaat onverminderd voort en zal in de onderhandelingen betreffende Europese veiligheid beslissend zijn". De vreedzame coëxistentie in het kader van Europese veiligheid bestrijdt de consequentie van de bewust alleen het terrein van wederzijds voordelige samenwerking in praktische zaken, een samenwerking die ideologisch verschillen eerbiedigt en de fundamentele tegenstellingen onaangeroerd laat, een modus vivendi derhalve, maar die toch (uit zelfbeding)

het etiket van vrede

het etiket van vrede en veiligheid opgeplakt wil krijgen. Als praktische samenwerkingsbereiken worden meestentijds milieubeheer, gezamenlijke economische, industriële, wetenschappelijke en technologische projecten genoemd alsook culturele uitwisselingsprogramma's, maar altijd op voorwaarde dat deze samenwerking "de zaak van wederzijds begrip tussen de volkeren en niet de psychologische oorlogsvoering tegen de socialistische landen dient". Als schoolvoorbeeld van vreedzame coëxistentie in de bestaande praktijk wordt de Sowjet-Franse samenwerking genoemd, waarvan de bijzondere betekenis ook in de Praagse Verklaring wordt onderstreept. Geen wonder overigens, wanneer men zich die passage uit de redevoering van Pompidou t.g.v. het bezoek van Breznjew aan Parijs in herinnering brengt, waarin de Franse president het stadium van détente met de SU welhaast al achter de rug waant en van een Frans-Russische entente, die op haar beurt rapprochement zal bewerken, gewaagt. Het is overigens de vraag in hoeverre Moskou ooit van dit rapprochement gediend zal zijn, wanneer het niet puur zakelijk blijft. Moskou is ook zo al dik tevreden.

11. Het Europa van de zeven Praagse beginselen zou ook een Europa zonder blokken moeten worden. Het was Breznjew die op het 24ste Congres van de CPSU in maart 1971 opnieuw het voorstel voor de gelijktijdige opheffing van WP en NATO of "als eerste stap" de opheffing van hun militaire organisaties lanceerde. Opmerkelijk is dat dit voorstel niet in de Verklaring van de Praagse top vervat is, maar wel een van de grote leuzen in het propaganda-offensief is gebleven. De argumenten zijn de ten dele reeds uit de jaren 1966/67 bekende: een Europees veiligheidssysteem zou de militaire blokken overbodig maken. Daar de NATO-landen evenwel volledige opheffing klaarblijkelijk niet in overweging wensden te nemen, kan de kwestie langs de weg der geleidelijkheid worden opgelost, b.v. door de ondertekening van een niet-aanvalsverdrag en ontbinding van militaire organisaties. De campagne voor een blok-vrij Europa vormt, hoewel Breznjew ook op dit punt de steun van Pompidou kreeg, een eenzijdige aanklacht tegen de NATO, tegen alle pogingen van Westerse economische en politieke eenwording en tegen "bloccmentaliteit" in het algemeen. Wat de uitbreiding van de Euromarkt betreft, deze lijkt nu alleen aanvaardbaar voorzover een tegenwicht wordt gevormd tegen de Amerikaanse invloed op het continent. Des te ongerijpder wordt deze aanklacht wanneer bedacht wordt dat, terwijl Westelijk

integratie als gericht

integratie als gericht tegen de belangen van het continent (lee
SU) wordt beschouwd, consolidatie van het Sowjet-blok het wacht
voor het Oostblok blijft. Terwijl Moskou de lidstaten van het W
roept hun banden aan te halen met dit pact en met de Comecon en
het kader van socialistisch internationalisme oproept om een "i
eenheid" op militair, economisch, politiek, ideologisch en cultu
terrein tot stand te brengen, dringende WP-landen er "en bloc"
aan dat de veiligheidsconferentie een bijeenkomst moet zijn van
viduele staten, niet van blokken. In het eigen kamp worden solid
teit en eenheid van actie op het gebied van de buitenlandse poli
tot een socialistische wet verheven, die bindend wil zijn voor i
socialistische staat. Consolidatie van het Sowjet-blok wordt sou
een defensieve maatregel tegen de "agressieve aard" van het impe
lisme gerechtvaardigd. Maar het is onmiskenbaar dat zij ook een
ment is om het Europese concept van de WP-landen, de doeleinden
het communisme in het algemeen, te dienen.

12. Wat begrippen als eliminatie van de resten van de koude
log, Europa op een kruispunt van wegen, transformatie van het Eu
continent tot een gebied van hechte en duurzame vrede en samenwe
niet verraden kan men meestal twee regels verder onverbloemd bes
ven vinden: bij het nemen van besluiten over internationale prob
het tegengaan van imperialistische agressie en reactionaire tenden
Reactionair in Europa is, hoe simpel dat ook moge klinken, datge
Moskou in Europa reactionair acht en wat niet in Moskou's kraam
komt. Europa bevindt zich "op een kruispunt van wegen", omdat pu
Russische belangen zulk een bevinding noodzakelijk maken. Die be
zijn velerlei en in belangrijke mate voortvloeiend uit de "social
imperialistische" behoeften van de nationale economie. In dit ver
vertegenwoordigt op haar beurt de tentoonstelling van handels- en
industrieproducten uit de USSR in de Amsterdamse R.A.I. een stuk
eliminatie van de resten van de koude oorlog. Al-Europese formule
vormen de "Überbau" van zeer specifieke Sowjet-doelstellingen.